३५ योनिदाह : आयुर्वेदिक निदान व उपचार

(स्त्री–जनन संस्थेचे काही आजार)

प्रकार व निदान	योनिस्थानी उपचार	पोटातून देण्याची औषधे
१. वातज योनिदाह (योनिभागी कोरडेपणा, लघवीस वेदना, कंबर दुखणे इ.	त्रिफळा काढ्याने योनिधावन व स्नेहपिचू	दशमूल काढा (यात तेल किंवा तूप टाकून घ्यावे) किंवा वेखंड+हळद+ आवळकाडी पूड (प्रत्येकी अर्धा चमचा) कोमट पाण्याबरोबर द्यावी. लघवीस जळजळ होत असल्यास चंदनचूर व ताळा यांचा काढा. चंदन उगाळून पाण्यातून पिण्यास द्यावे.
२. पित्तज योनिदाह (योनिभागी लालसरपणा, सूज, स्त्राव, लैंगिक संबंधात दुखणे, मूत्रमार्गात आग, इ.)	अनंतमूळाच्या कोमट काढ्याने योनिधावन व स्नेहपिचू	अनंतमूळ, ज्येष्ठमध, चंदन यांचा काढा (एकत्रित) **किंवा** दुर्वांचा रस (१ चमचा)+ कडूनिंबाचा रस (१ चमचा)+तूप (१ चमचा) याबरोबर पांढरे चंदन उगाळून १ चमचा पाण्याबरोबर प्यायला द्यावे.
३. कफज योनिदाह (योनिमार्गात खाज, पांढरा चिकट स्त्राव, सूज इ.)	वेखंड +हळद काढ्याने योनिधावन व स्नेहपिचू	चंदन उगाळून १ चमचा पाण्याबरोबर पिण्यास द्यावे. चंदन मिळणे शक्य नसल्यास कडुनिंबाचे खोड उगाळून पाण्यातून पिण्यास द्यावे. (यामुळे जंतुदोष, खाज,सूज कमी होते.) **किंवा** पुष्यानुग चूर्ण १ चमचा पाण्याबरोबर द्यावे.
दशमूल म्हणजे बेल, शिवणमूळ, ऐन, पाडळमूळ, टेंटुमूळ, सालवण, पिठवण, रिंगणी, डोरली, गोखरू यांची मुळे. काढा करण्यासाठी या सर्वांचे समभाग प्रमाण घेऊन त्याची एकूण दोन चमचे भरड पावडर दोन कप पाण्यात घालून ते अर्धा कप होईपर्यंत उकळावे व ते पिण्यास द्यावे.		